

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{8}{28}$ = Augustus' 28-dikén.

1830

A' *Hahemann* Homöopathiájának dí-
tserete (34 Szám — folytatása)

3. §. — Az emberhimlő ellen, az *el-
len-hasonló szernek*, (homöopathisches
Gegenmittel) elé-vételére nem szükség
a' serkentő, hála Istennek, az Anglusok-
nak, és a' Kormányozóknak! Ezen szer-
nek, a' *tehen himlőnek* hasznát, már a'
Köznép is vallja; hagyjuk-el hát itt e-
gészszen az Enyedi Énekes Karnak "Kelj-
fel, Kelj-felet."

4. §. — Itt égy fiú a' gyümölcs-fá-
rol; égy *Ats*, a' torony magosságáról
le-zuhantanak, fetrengenek a' földön;
ott a' bátor Lovagot, bokros paripája,
a' kő-darabokra lóditotta, csak alig esz-
mélkedik; fel-fordították amott az Úta-
zókkal teli Szekeret, a' Zabbal tartott,
nyugodo, Szelet kapott Lovak sebess rep-
tekben, a' ki-borultakat a' Szekér, a'
ládák az árokba verték, Jó! hogy leg-
alább meg- nem holt égy is közüllők,
csak a' részeg Kotsisnak élete bizonyta-
lan, mert meszsze hurtzoltatott; erre égy
mérész csákjázó rontotta-a' fejét öszve;
amarra a' csapszéken meg-részegedvén a'
Parasztok, hirtelen karókra, vas-villák-
ra, fejszékre keltének, 's egymást agy-
ba föbe ütötték, szurták, vágták, — itt
még halál-is történt; hol, hol nem, égy
épületnek, égy lúdna le-szakadása, égy

puskaportárnak fel-lobbanása, égy föld-
rengés miatt le-rogyott háznak omladé-
kai — sok szerentséltent nyomorítottak-
meg; nem említem nagy útközeteit a' ha-
daknak, a' kik ilyeneket láttak, és részt-
vettek benne, csak azok írhatják méltó-
képpen, milyen sok rontsolások, tö-
rések, ficzomodások, szúrások, vágások
daraboltatások, át-lövetések történnek
ilyenkor ezekben.

Ezek mind segedelmet várnak, és
keresnek az Orvostol.

A' *Kéz-Orvos'* (Chirurgus) Szakmány-
nya soha se változik: a' Vér-folyást meg-
állítani; a' tört csontokat öszve-helyhez-
tetni, és tartani; gollyobíst, fojtást, ron-
gyot, szálkát, és minden idegent, a' seb-
zetekből ki-szedni; a' ki-marjult tago-
kat a' forgókba vissza-húzni; ezek, 's e-
zekhez hasonlók — örökre azonok ma-
radnak.

Tudva van, miket követnek-el, ily-
lyen esetekben, az Orvosok; de kevés-
nél van még tudva, mit veszen-itt elé
a' H. Tanítványa? Az említett kéz-
munkákon, kötözéseken, és talán érvá-
gáson kívül, csak nem az égy *Arnika-
Tincturát*, bé-adva ennek égy cseppjét,
talám a' 6-dik, a' 8-dik, a' 12-dik Fej-
tékből; ez, az ilyen betegek' Febrissei-
nek — fájdalmainak-gyuladványainak-

csüggédezéseinek — érzékenykedéseinek — álmatlanságainak 'sat. leg-jóbb Orvossága.

Mért nem akar Kend fel-kelni;

'S H — nal égygyüt énekelni?

Huzzúk-fel, ha fel-nem kél,

Nekünk ilyen ember kell.

5. §. — Van égy törzsökös *ragadvány* (miasma) az emberben, minden mások felett a' leg-loppangóbb, leg-ki-terjedtebb, olly' régi talán, mint maga a' hűn; ennek eredeti jeleneteit, csak az értő, és réa figyelmező veheti észre; külsője apró *bőr-fokadékokból*, néha szárazakból, néha kelevényesekből, és varadzókból áll, mellyek főként estve, csiklandóson viszketnek, a' vakarás után sajganak, égetnek; *ragadás* ez, még pedig minden mások felett a' leg-könnyebben, leg-loppangósabban: égy kéz-illetéssel, égy helylyébe-üléssel, vele-fekvéssel, kesztyűjének, lábtyűjának, akár mi öltözetének fel-próbálásával, fel-vételével — vizel-letében lépéssel, ölbe-vétellel, pipájának, kalánnyának használásával, 's több ilyenekkel, át' — ragad ez; 's rendszérent csak akkor tudjuk-meg reánk ragadását, mikor az említett fokadékok, testünknek valamelly részén megjelennek, 's azt hiszszük felölle, hogy csak a' bőrünk részesült benne; de egész testünket át'-nem járta. Ezen ragadványt, a' Székel *Varnak*, a' Magyar *rühnek*, a' Deák psorának nevezi.

A' *kezdődött* (primitiva) rüh, meggyőzhetetlen az élet-erőtől csak magától, szörnyű mulékony a' bőrről: égy át'-fázás, égy hideg-meleg Ferdő, égy hideg-lelés — égy meg-íjjedés — égy csipős kenőts, és mosó lűg — 's némely betegségek *bé-verik* a' bőrről, a' mint mondják; 's ekkor a' rühös azt hiszi, hogy meg-gyógyult, az Orvossa is így tartotta; pedig csak a' bőrről ment-el, de megmaradt azon belől az egész testben, 's

ez már a' loppangó, a' *meg-rögzött* (secundaria, inveterata) rüh; mellyből idővel *számtalan*, és csak nem *mindenféle nyavalyák* szoktak ki-kerekedni.

Hogy, 's mint gyógyította eddig a' Medicina, a' kezdődő, még a' bőrön künn veszteglő rühöt? kenőtsőkkel, lűgokkal, ferdőkkel, purgálókkal, néha ér-vágással, és tsak ritkán belső szerekkal; 's a' következés? benn ott maradt gyógyítatlan a' féreg, 's ezután hamar, vagy későbbre véletlen nyavalyák állanak-elé az emberben!

'S az *Új Medicina*? Ez meg-ínti a' Szülőket, és Elöl-járókat — vigyázni szorgalommal az ilyen, csak égygyetske fokadékra is, él-tilt attól mindent — minden külső orvosságokat, és nem késedelmez azt belsővel gyógyítani, és könnyen, és hamar: *Kénporra* (flores Sulphuris) tölt víztelen bor-erőt (alkohol vini absolutus) ez kénes erőt veszen a' porhol-magába, ebből ad a' rühösnek égy-szer, kéttzer, 's többször is égy égy cseppet, 's meg-gyógyul ez által a' rüh gyökeresen.

„Kelj-fel, kelj-fel! 'sat.

6. §. — A' hímlőre, az apróra, a' Skárlatra, a' poklára, a' bújára, a' rühre: van é szüksége az emberi testnek? Ennek tökélltetésére vagynak é azok? Helyt kell é azoknak engedni közöttök, világ' végzetéig, mint életünkbe, a' Sors-tól szőtt gonoszoknak? Ha *Mahomed* Követői nem akarunk lenni, tagadnunk kell ezen kéntelenséget. De hát honnan, miért lettek, miért jöttek ezen világi gonoszok, az emberre? Bajoss, nehéz a' felelet! A' Természetben minden csak szabásoson rossz, a' vagy gonosz, 's ezek közt az említett nyavalyák' magvai is ilyenek; itt találtuk, itt is hagyjuk azokat nagy részént; Valjon, nem égy írigy idegen hatalom' konkollyi e' ezek az élet' tiszta magva között? És valjon

nem az Ész, és Szabad Lélek' fel-serkentésére, ellenek állására adatott tetvek, férgek, kigyók — azon minden gonoszok e' világban, hogy az emberfia, azok' ki-irtásában, magát gyakorolja, és győzedelmében, végre boldogságát lelje? Részemről ezt vallom, hogy a' gonosz, meg-próbáltatásunkra, kísértetre tétetett szembe Nemünkkel; az ellen.harczolniunk, 's végre ki-irtásokban győzedelmeskednünk kell!

Nézd! milyen meg-szorításban vetetett már is a' himlő, az Ész, és *tehen-keles* által; nézd! mint nyomul-visszá, és oltatik-ki a' pestis a' Quarantainek, és füstölések által? Olvasd az említett Könyvekben a' fel-talált saját-szereket a' Skárlát — az apró — és a' bújárr (Syp-hilis) ellen, 's leszz bizodalmad, hogy ezen gonoszok is, majd hátrálni fognak az embertől.

A' *Skárlátban*, az *apróban*, (in Scarlatina, in morbillis) magával viszi a' Medicina az Orvosságok' egy húszadát: most egy hányatót, egy izzasztót, egy ki-ve-rőt ad gondolomra; majd kenőtsöt, vesicátort, és mustárt teszen-fel; a' linctusok, a' gargarismák, a' herba-théák elő-állanak; a' gőrts, a' gyúladás, a' fájdalom ellenesek meg-jelennek; klistérek, párlások készen állanak. s a t.

Ellenben a' H' bizodalmas, ki-nyílt szívű, bátor, jókedvű, lelkiesméretes Tanítványa siet rendre venai a' Skárlátosokat, egy úvegetskével, mellyben *Belladonna* Essenz van, pl: a' 26-ik, a' 30-dik Fejték, ebből egy cseppetskével, néhány nap' alatt, meg-gyógyítja minde-niket, valaki csak engedelmeskedik, más féle betegsége nintsen, és koránt veszi az Orvosságot; így bánik az *aprósokkal* is, tsak hogy ezeknek, nem *Belladonnát*, hanem *Aconitumot* ad, a' 16-dik vagy inkább a' 24-dik Fejtékből, egy cseppet; és tartat szoross diaetát mind eb-

ben, mind abban; és fogadja, hogy ezen Epidémiákat, két három hét alatt, meg-állítja a' Faluban, a' Városban, csak hogy néki a' beteg-től engedelmesség — a' Tisztségtől-segítség adassék! 's a' költség ezen gyógyítás, és amazé között? mint égy Százhoz.

Kelj-fel, kelj-fel!

Mért nem akar Kend fel-kelni,

'S H-nal égygyút énekelni?

Ha fel-nem kelsz, majd nem kelleszsz
A' jó hír, 's nyeres másé leszz.

7. §. Az érzések, és gondolatok *e-levenek* az észben, a' hol fogantatnak, mint a' legyek, és méhek a' meleg le-vegőben, vagy a' halak, élemljekben a' vízben; de mikor az Író ki-teszi azokat eszéből, és elméjéből írványába, és a' sajtó ki-nyomja nyomtatványába, itt el-gebednek, el-'sihadnak, meg-*mered-nek* azok, mint a' legyek, és méhek, a' fagy' pontján, vagy a' halak, mikor ki-fogatnak élemljeből, a' szárazra; az ol-vasótól, annak figyelmezésétől, és égy-érmelműségéről az Írónak, függ osztán, a' nyomtatványban *el-nyugodt* gondolatoknak, és érzeteknek fel-elevenítése-az ő eszé-méhében, tölle függ mondom, nagy részben, azokat fel-eleveníteni, és magáévá fogadni, p. o.

Itt az Író ezt állítja: „a' *Belladonna*, és *Merkur* (*Kénese*) külön külön, *zöb-Anginát* (*Torokgyék, gyúladás, ke-levény*) *gyógyít-meg az emberben, mint minden más orvosságok össze-veve.*” csak hogy úgy készüljenek, és akkora dosis-ban adattassanak, mint az új tapasztalás kívánja, a' ki-nevezett Könyvekben.

Már az Olvasótól függ nagyobbára-fel-elevenítése, és magáévá fogadása, és követése az Író' ezen állitmányának; próbálja-meg kiki, 's úgy találja.

Kelj-fel, kelj-fel! sat.

8. §. A' nyári forró nappalok hosz-szason hevítik, és izzasztják a' künn-

dolgozót; sokat íszik ő ez alatt; még pedig fel-homlásra készülő vizet; el-lankad egész teste, kivált a' bőr, és a' bellek; ezeknek nedvei meg-romlanak, meg-csípősödnek; 's majd ősz felé a' hideg éjtzakák, a' szeleknek, és mérsékletnek gyakori változása, ama' bé-folyásokhoz járulván: meg-betegítik mind azokat, kisdedeket, és nagyokat, valakik azon ingereknek ki-vagynak tétetre.

A' *Vérhas*, leg-inkább nyárból őszre-keelve; áll-elé, 's uralkodik helységenként, Vidékenként, 's néha az egész Had-serget meg-támodja; leg-többször *fébrissel* jár, ennek minden formáiban, 's nem egyszer csak *ragadós*.

Nagyon-szükszölködnek ekkor a' Helység- a' Város- a' hajó, és a' Tábor az orvosi mesterség nélkül; sokszor is meg-mútatta ez jöltévőségét ebben.

Az új fel-fedezéseket, és tapasztalásokat, a' Természet' végetlen erőjében használó orvos' gyógyító módja itt is egyszerű, tiszta, és igen kevés költségű: a' *vérzést* meg-állítja ő egy cseppjével az *Ipekakuanha*' 5-dik Fejtékének; a' görcsös *bél-szorulást* meg-indítja az *Opium* Tinkturának egy esepdjével, talám a' 5-dik, talám a' 6-dik Fejtékből; a' gyakor *eröltetést*, 's égszersmind a' *bélvég*' szorulását 12, 24. óra alatt, *bizvást* meg-szünteti-a' *Kén-por*' (sulphur) 3-dik, vagy 6-dik Fejtékéből 1. gránal; sőt többnyire az ősz *Vérhasban*, miunder *affectióknak* meg-felel, 's azokat egyedül meg-gyógyítja a' *Mercurius sublimatus*' egy cseppje a' 12-dik, vagy 15-dik Fejtékből; azomban vallom azt is, hogy az Anya-Medicinából, e' mái napig meg-tartottam, és használok 3. szert: a' *Vinum Stibiatum*, és *Opium-Tinktura* elegyet; a' *Linimentum Camphoratumot*, és a' herba-théát *Verbascum* virágból. Itt hát nem alkalmatlanokodok senkinek is, az Enyedi serkentővel.

9. §. Minden élő test alkotmányban esnek vágások, szakadások, törések, el-apadások, ki-növések, őszve-ragadások, bé-dugulások; (morbi organici) az *érző-inak*' szerkezetében, és a' *husos-inakéban* is, esnek *rendetlen érzések*, és *mozgások*; (morbi dinamici) éppen így a' szívnek, és vér-csatornáknak mozgásai-ban is; így a' *secretióknak* is.

Ezen meg-homlott érzések', és mozgások' seregéből égybe-szövé, végetlen formákban, jelennek-meg más betegségek között: a' fázásból-hevüléshől, izadáshól, lankadásból, vér-forgás' meg-sebessedsből égybe-állók a' *Fébrisek*, 's ezek közt égy fajta: a' *gyuladós F.* (F. inflammatoria, Hypersthenie, forró nyavalya).

Ezen *Febris* néha ez, vagy amaz műszernek gyuladásával jár, néha a' *Vércsatornáknak*, és magában a' vérben van a' gyuladás, 's ez hozza az egész égygyesületet lázzadásba.

Az Anya-Medicina, ki-állította az ilyen betegség ellen az *Er-vágást*, a' köppöly, és pióczával égygyút, a' hűvösítőket, a' nyálkos szereket, a' gyümölts Savanyokat, a' lenge Ferdőt, a' lágyító Klistéreket, az olajakat, a' *Salétromot*, *Szalmiákot*, sat.

Hát a' *Leányá*, ez az Eghől újra le-szállott *Hygei* a' mit tanít, mit követ az ilyen *Febris* ellen?

Eret-vág néhol, 's azután ad 1 *cseppet*, 's diaetát tartatván, így eleget tett *Kötelelességének*: *Essentia Aconiti* 24. 18. gtt. 1.

Kelj-fel, kelj-fel!

Huzzuk-fel, ha fel-nem kel,
Nekünk ilyen ember kell.

10. §. — Mi a' *Méreg*? olyan erőhatalom, mely érdeklésbe jöven az élő testben az *Élet-erővel*, ezt meg-győzi, ki-oltja, 's az élet-műszert el-rontya. De hól van a' *Valók* között absolute *ily-*

lyen? Szabásoson (relative) pedig igen is sok van: az azót, a' Szén-gőz, Vízítő-gőz, Kén-gőz, a' Kék Savany, az Arsenik, a' Sublimát, s a t. mind ilyenek; sőt hátran kilehet már ma mondanunk, hogy: minden Orvosság, szer feletti mértékben adva, mérég, 's éppen illy' való viszszaóvva is: minden mérég Orvosság! "Orvosság", "Mérég"— ezen időtől kezdve egygyesültek, 's ezen egybekelést köszönnyük a' Gondviselésnek! Köszönnyük a' Medicina új Szülöttjének! Magosságos Léánya a' külömben Tiszteletes Anyának; Te most serdülő, tiszta, őszinte, jóltévő, minden rád esmérő szívet lelket hódoló, hatalmas Te, a' Természetben, mellynek eddig el-rejtve lévő kintses tárjait meg-nyitottad, varázs, és bájoló Te, ki az eddig írtozatot mérgeket meg-szelidítettad, jóltévő Orvosságokká változtattad, mellyek a' csecsemőt is, bizvást, hamar, 's szelíden gyógyítják! 's né Kit? Tégedet nevezett vala *Mérég-keverőnek* (Gift praxis) a' tudatlan rágalmazás; Szenvedd ezt mosolyogva, 's fel-emelt lélekkel; Te leszel majdan a' diadalmas!

Mit félni már többé az Arsenikumtól, a' Nux Vomica-tól, a' Cicutától, a' Belladonnától, sat. mikor az Orvos, azoknak 50-ik, 40-ik Fejtékekből 1. cseppet ad, vagy ha ezt igen erőssnek látja, csak egy por-szemétskét, azzal megnevesítve? Bizony! az eddig elé leg-gonoszabb mérgek, jóltévő orvosságokká lettenek.

Még ugyan nem tud a' Medicina, minden mérget, Orvosságnak használni, 's eddig nem is tette-azt fel céljának, pl. az *Élő-állatiakat*, (Virus animale viventium) milyenek a' Skorpíóé, a' Viperaé, a' Kutyaé, a' Pestisé, a' rühé, a' bújarré, a' hímlőé, a' Skárláté, és az apróé. Bár gyógyítani tudná ezeknek nyavalyáit; ennyivel meg-elégedne a' mos-

tani Időkor! *A' Kutya-mérég*, (caninum) ki-fejtődik egy bizonyos, 's mindenkor ugyanannak maradó betegségben, a' Kutya-fajtákban: a' Kutyában, Farkasban, Rókában, és Matskában; melly betegség, az állatot Szédelgőssé, félenké, rettegőssé, futkosóvá, adázza, (rasend) kapdosóvá, harapossá, nyálozóvá, köpdősővé, vérmes Szeműekké, álmatlanná, aggódóvá, forróvá, szomjuzóvá: de a' vizet nem nyelhetővé, 's ettől rángatózóvá teszi 'sat. Az ilyen betegnek, leg-inkább *nyálában* lappang a' mérég, (Hát fűvásáraban, és lehéllétében? hát a' nervus-folyamatban, ezen most meg-betegedett Valóban, melly a' maráskor, a' betegki-pattanván, bé-szökhetik a' meg-mart állatba?) melly a' marás, harapás, kartzoláskor át-megyén, és ragad másokra, 's ezekben, éppen olyan nyavalyát, éppen olyan mérég-magot csinál.

Vigasztalás! t. i. a' mire a' Köznép tanította-meg az Író-t, hogy a' *kérdőző* állatokrol, (az emberöl sem) ha meg-dühödnek, sem emberre, sem baromra nem ragad a' düh-nyavalya; mely állítással nem mernék a' Tisztelt Közönség' eleibe ki-állani, ha szemmel nem láttam volna sok Falusiakat, a' dühödt szarvas marhákkal mázolódni, azoknak tajtékzó szájokban vájkálni, dőglötteket fel-bonczolni, 's ezen munkában kezeiket meg-vérzeni, a' nélkül, hogy éy-nek is közüllők, leg-kissebb dühödések származott volna.

Vidéünkben, a' Köznép' gyógyítása, ennyiből áll: nyírfa-levél főzelékkel ki-mossa gyakran a' meg-mart részt; és 9. 12. nap alatt, napjában kéttzer háromszor a' nyelv' alsó lapját meg-visgálván, valahányszor azon fokadékot, ke- léseket talál, ezeket késsel, vagy tője' hegyével ki-fokasztja, sóval, borsal, fok-hagymával össze-törve, ki-súrolja; 's azt

állította, hogy ezzel, a' dühödés el-hár-
rítódik, sőt ha *ki-ütött* is, meg-gyó-
gyítódik; így bánnak itt az emberrel is.

Az Orvosok magok, *el-hárítólág*,
(*prophylactice*) szerentsésen gyógyítot-
ták, 's gyógyították e' nyavalyát 12. 15.
nap alatt *keletésben* hozván, és tartván
a' Sebet Kőrís-bogárral, vagy sütő-vas-
sal; de az El-érésben, és a' Ki-ütésben,
(*die ausgebrochene Krankheit*) 100. köz-
zül, tsak 1-et is nehezen tudtunk ed-
dig meg-gyógyítani.

Mit szoll ehez a' Homöopathie? "A'
legbizonyosabb elhárítója a' Kutya-düh-
nek, a' *Belladonna*, leg-kissebb dósis-
ban. (30. gtt. 1) minden 5-ik 4-ik nap'
égyszer bé-adva, und die Heilung be-
steht überhaupt in 1. 2. Gaben "R. A.
Th. 1. S. 15. Más helyeken ajánlja-most
a' *Stramoniumot*, majd a' *Hyoscyamust*.
leg-kissebb dósisokban, a' mellyeknek
Symptomáihoz, t. i. leg-inkább hason-
lítanak a' betegnek Symptomái.

Ezen utolsó gyógyítás-módban nin-
tsenek saját tapasztalásai az Irónak; ma-
gát is hát a' Felkeltendők közzé teszi:

Nésza keljünk - keljünk-fel,

Az ember'ség idéz-fel —

A' próbára: hát siessünk,

Dühödt után várva lessünk;

Bellad — *Stramon* — *Hyos* — sal,

Merkur — *Canthar* — vagy mással:

'S ki a' Valót meg-találja,

Teli hangal kiábálja!

Mint *Archiméd* a' problémát.

(végezte következik)

K ö n y v - E s m é r t e t é s

Aglája, Kiadta *Kelemen János*, a'
Kološvári Ref. Collegium' Könyvtárnok-
ja. Harmadik Kötet. Kološvárt, nyom-
tattatott a' Kir. Lyceum' betűivel, 1830.

Lap. 136.

Második évben is, nemes igyekezet-

ből megjelent folyóirása Erdélynek, *Aglá-
lája* 's az ő szelíd fényével, a' szép li-
teratura téerein elég tágas pályát nyit.
minden Kezdőnek. Fő czélja ezen, a' Grá-
tziák egyik társnéja *) nevével Fojó-
írásnak az: hogy tanuló-ifjaink első pró-
batételei a' szép literaturában, ez által
Közre bocsáttassanak. Az előfizetők' hon-
nyi nyelv szeretete, hó adakozásokkal
segítette ennek szerkesztőjét Kelemen
Jánost, a' Kološvári Reform. Collegium-
Könyvtárnokját. Ennek két első Kötet-
je noha egyéb folyóirásokkal nem mér-
kőzhetet, még is az ország nevendékjei'
szép törekedése, a' honnyi litteratura ked-
vellőit meglegedve gyönyörködtette.

A' harmadik Kötetnek az előbeszéd-
je sokat ígér; de az, abba csupa tanítói
szeretetből felvett munka, a' várokozás-
nak meg nem felel. Az ez által elíjjedt
Előfizetők, talán remélhetik, hogy a'
tisztelt Szerkesztő, kinek a' litteratu-
rában való jártossága, jó ízlése, tapaszt-
altatott, békestüredelmeket jöendőbe-
ily próbára nem teszi, 's az Aglájára
szánt költségeiket, egyéb hasznos mun-
kákra fordítani nem kényszeríti. Ezen har-
madik Kötetnek egész tartalma, egy hosz-
szú Játéklarabb; mellyet a' készületlen
Szerző, Szomorújátéknak nevez, mert
az ötödik felvonásba Két jádzó személy
meg hal, egy meg tébolyodik, 's egy,
a' játék elején már meg sebesített, ké-
sőre csak békötött karjairól a' kötetet le-
tépi, egy pillantati elgyengülés után a'
pamlagra dől. — Itt a' játék félbe sza-
kad, mi lett légyen sorsa a' sebes karu.

* Ezen Recensio tudományos részébe nem a-
karván a' Red. avatkozni, — a' nyelvről tsekélj.
vélekedése az, hogy, ha azt is kimerítőleg kel-
lene kritizálni; nem sok sor maradna benne úgy
a' mint van. T á r s n é pedig elszenvedhetetlen,
és még rosszabb Bikánénál (tehén); mert t á r s
communis generis, valamint Bar á t o m minde-
nik nemet teszi.

Xerxesnek, a' történet ez eránt fel világosét, de a' Szerző — nem —

De ha szénte a' fel vett szomorújáték közzép szerü is lett volna: miképpen egyezhetet?? Grátiák egyikével, szelidségével fénylő Aglájával, a' szomorú, bús Melpomene!!

Melpomene tragico proclamat maesta beatu.

A' Játékdarab felirása: "A' nagy in-nep, vagy is a' meg vetett ajándék. Persiai igaz történeten épült szomorú játék, öt felvonásban" valóba sokat ígér, mivel az időben élt görög nagy Tragicusokra emlékeztet, kik ugyan ezen történtett Musájok tárgyaúl vehették. Az egészbe senki a' Tragediának nyomait, sehol fel nem találja, mert benne méltóság nintsen, a' szenvedélyek nem az emberi helyhezteséből erednek, a' végzés gyászesetei nem következnek, az el nyomattatott erkölcs nem tündököl, a' gonoszságra büntetés nem szál; ezek pedig szembetünő szinei a' Tragediának. Az egybe szerkeztetés oly alaptalan, hogy Jelenések, a' sok, 's helytelen változások' zavarjából, kívánczorgásra az olvasónak (mert reméllyük hogy soha az el jádzásra nem érdemeséttetik) Ariadne fonalára szüksége volna. A' beszélgető személiek Karakterjét meg ítélni még bajjossabb, mivel azok minden Jelenésbe változnak.

A' ki még is vizsgálát alá akárná venni, ezen, csupán csak az igyekezetért figyelemre méltó Szomorú játékot, nagy Voltaire észre vételét igen helyesen használhatná: Történt Párisba, hogy egy Parókás, hajjfodorító vasait, lágyító, feketítő, szókíttó hajjirrejt, el hányta, 's a' hajak helyet, a' vers fonáshoz fogot. Fáradozásának rémes rémtelen gyümö-lése egy Költemény lön, mellyet hangos szavával, a' hajporhoz jól értő bárati körében fel olvasot. Ezek a' mun-

kát az egekig magasztalták, vagy talán még Apollo egén is felyül vitték; még is evvel a' hajj művész nem elégedvén meg, az első tudós dicséretére vágyot. Legottan meg jelen szüntelen munkálkodó Voltaire dolgozó szobájában, 's a' hőlcset irományya meg vizsgálására meg kéri. Az el foglalt litterator, a' Parókás kérése tellyesítését meg ígerte, 's másnapra az átal adot munkájért el jönni az ujjonc Poetának meg hagyá. Következendő nap, egy szolgál, a' nyughatatlan dicsősséget ohajtó hajjművésznek, a' kapuba már a' meg vizgált irományát által adta, 's azzal az ajtót előtte bezárta. Örömmel keresztől kutatja minden lapját fáradozással egybe írt munkájának, duzzadtan már fordítja utolsó lapját is, 's az egészbe egyéb jobbitást, vagy észre vételt nem lel, mint háromszor le írva a' végin.—

„Taites des Parueques“ (talán: Faites des perruques? Red.).

Vuráj Hadnagy István.

Újj találmány

Már ez mindég így fog menni. — A' mechanica' bírtoka ismét szaporodik egy újj, vagy legalább újjra felmelegített találmánnyal; mely ha ki fogja állani a' próbát, igen nagy fontosságu lehet. — *Dick* mechanicus függő vasutakat készít, melynek egy kismássát Charing-Croszban ki is tette már a' nézésre; melyben mostanában valóságos munkás próbát fog tenni, egyben a' mi' parkunk közül Lowther Lord' engedelmével. Ezen függő vasutakban (nevezük, vashídnak) a' lenne előkelő, hogy először, sebessebben mehetni rajta mint a' feszesen földhöz ragadtakon, és másodsor, hogy kevesebbe kerülnek. Erős vasrudak, melylyek ugyanollyan oszlopokon és kötőlékeken fekszenek, tsinálják az újj utat, mely nyugodalmasabb és rövidebb, mint min-

den más útak, minden kívánt helytől és helyhez, úgy építtethetik, hogy a föld, az alatt, meg nem fosztódik a miveletől és sem valami vízsatorna egybekötetésének nem lesz akadály. Mintnogy ennél a dörgölődés jóformán kisebbedik, és a közönséges vasútakhoz szükséges nehéz szekerek, itten, nem szükségesek, a feltaláló úgy gondolja, hogy az üres szekerek 50--60 (áng.) mérföldet, a terhesek pedig 20--30-at elfuthatnak 1 óra alatt. Természettel, szekeret is új-jat talált ehhez *Dick* Úr, mely nem a kerekek felett vagy köztök, hanem azok alatt, és hihető, még az útnak is alatta megyen. Nem kell ahhoz ló. A könnyű szekereket emberi erő (de hihető, nem gyalog), a nehezeket pedig egy machina húzza, tzepelelő-kötélnél-fogva. Az útak egyenessége mellett, a legsebessebb haladás, a mi csak van, ezen út által fog előállani, úgy vélekednek a mi Journalink.

Könyv-Esméretés

Mostanában jött-ki M. Vásárhelyen Sz. Udvarhelyi-Prof. *T. Csorja Ferentz* Úr *Húza- és Közönséges História*. Mellyet rövid kérdésekbe és feleletekbe foglalva készített a *Grammatica Classis* számára; de felsőbb *Classis*beli gyermekek is hasznát vehetik, a Haza-Históriának az első fél-esztendőre, a Közönségesnek a másodikra. Melynek készítésében hármas volt a tzel: *első*, hogy a gyermek a kétféle Históriaról előre képzetet szerezzén magának; *második* hogy a hibás írásból való tanulás terhéltől megszabaduljon; *harmadik*, hogy mind-a-két Históriaan egészen végig nézven, mikor azokat a felsőbb *Classis*okban elszaggatva bővebben tanulja, láthassa és tudhassa, hogy annak mellyik részében jár. Az egész, csak Száz lapot foglal magába elég tiszta nyomtatással és na-

gyon kevés hibával. Ezen Könyvetske a Hazai Közönség javára lévén készítve, ha annak valaki a felsőbb vagy alsóbb vagy Falusi Oskolák Előljárói és Tanítói között hasznát vétetni kívánná, megszerezheti azt vagy M. Vásárhelyen a *Typographia* Inspectoránál, vagy magánál a Szerzőnél, Székely Udvarhelyen. Egy Exemplárnak az árra 18 krajtzán Váltó-tzédulában.

Megnyugtató

Sokan, és kivált azok, a kik a *Mértéktár* Első Kötetjét a Híradó mellett megkapták, tudakozódnak a *Második Kötet* sorsa eránt. — Mindezeknek; s azoknak is, a kiknek még az Első Kötet sints meg, tudokra adja ez által a Kiadó, hogy a Második kötet, nem csak nints elfelejtve, hanem rövid időn elmúlhatatlanul készen is lesz, mert már a közepén túl járunk a nyomtatással. Akar küld valaki foglalót, akar nem, bizonyos lehet benne, hogy a Második Kötetet ebben az esztendőben Kološvárról, vagy pedig Pestről, Eggenberger Jósef Könyváros Úrtól, elvitetheti. — Az Első Kötetből is van még szinte 100 exemplár.

A Nemzeti Társalkodó Első fél-esztendei részét is meg lehet még Kološváron szerezzni egy-ideig. — Meg lehet a Baromvros-Könyvet, a Magyar Mathesist, az Emlős-állatok Természethistóriáját, a Földmívelési Kímiát, a hollandiai Bibliát, a Pallérozott Mezeigazdaságot, sat. ugyantsak Kološváron *Tilsch* Könyváros Úrnál — mind igen kevés számban találni; valamint a Híradó Kiadójának egyéb Munkáit is a Nemzeti Gazda 9 Kötetét, az Idő-Profétát, a *Practische Anleitung zur Ambau der Runkel-Ruben*. — Budán *Burián* Könyváros Úrnál.